

Сборна позиция по темата

от Министерството на труда и социалната политика

и Министерството на правосъдието

Изготвили сме обобщен отговор от Министерството на труда и социалната политика и Министерството на правосъдието.

Можете да прочетете нашите общи отговори по-долу и вярваме, че вие и вашият екип ще останете верни на високите журналистически стандарти и ще използвате предоставената ви информация и факти.

1. В края на 2023 г. българските кандидат-осиновители са 1697. Броят на децата в списъка за осиновяване в края на 2023 г. е 919. Така че родителите в домашния списък на чакащите са повече от децата.

а. Според Хагската конвенция за международно осиновяване, осиновяването е подходящо само в краен случай. При положение, че има повече от достатъчно осиновители, защо България все пак ще позволява да се извършват международни осиновявания?

б. Защо за децата в списъка за осиновяване не се полагат домашни грижи?

Съгласно член 21б от Конвенцията на ООН държавите-членки признават, че осиновяването в чужбина може да се счита за алтернативен начин за полагане на грижи за детето. Семейният кодекс на Република България определя условията за вписване на дете в регистъра за осиновяване, като най-важното е да са посочени не по-малко от трима осиновители на детето и никой от тях да не е подал молба за осиновяване. осиновяване на дете или когато, въпреки усилията, не е било възможно да се идентифицира подходящ осиновител. Тези условия се спазват абсолютно стриктно и следят както от социалните служби, така и от Министерството на правосъдието и от СГС в производствата по международни осиновявания.

Международното осиновяване е крайна мярка за детето, която се прилага само с цел да се даде възможност на детето да бъде отглеждано в сигурна и постоянна семейна среда, след като тази възможност е изчерпана в България.

2. Правен експерт (EL) отбелязва, че в България работят 35 агенции за осиновяване от 26 държави. Според нея това показва, че търсенето на осиновители е голямо, което може да доведе до злоупотреби. Колкото по-голямо е търсенето, толкова по-голям е рискът децата да бъдат придобити незаконно.

а. Как отговаряте на това?

б. Запознати ли сте с тези сигнали?

REPUBLIC OF BULGARIA
MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL POLICY

CERTIFIED SYSTEM FOR QUALITY MANAGEMENT ISO 9001:2015 ISO/IEC 27001:2013

2, TRIADITZA STR., BG-1051, TEL.:(+3592) 8119-443, FAX:(+3592) 81 19572, WWW.MLSP.GOVERNMENT.BG

Броят на агенциите за осиновяване, който споменахте, не е верен. Информацията за акредитираните организации е публична и може да бъде намерена на сайта на Министерството на правосъдието <https://mo-public.mjs.bg/> и на сайта на Хагската конференция по международно частно право. В момента те са 27 в България.

Считаме, че наличието на по-голям брой акредитирани организации и контролът, упражняван от държавата в лицето на Министерството на правосъдието, е гаранция срещу злоупотреби в процеса на международно осиновяване.

Съгласно българското законодателство и практика акредитираните организации нямат правомощия, не участват по никакъв начин и не могат да влияят върху преценката на интереса на децата от осиновяване в страната и чужбина, както и в производствата пред социалните служби и съответните граждански и административни съдилища за вписване на деца в регистъра за осиновяване. Контактите на акредитираните организации със социалните служби са ограничени до деца, за които е започнала процедура по осиновяване по чл. 17 от Хагската конвенция от 1993 г. или за деца, за които са предприети специални мерки за осиновяване. Освен това българските акредитирани организации не са задължени да изпълняват проекти за предоставяне на финансова помощ и/или дарения на центрове и домове за деца във връзка с дейности по международно осиновяване.

В Министерството на правосъдието не са постъпили сигнали или информация за злоупотреби във връзка с международното осиновяване, включително срещу акредитирани агенции за осиновяване.

3. Бившият български министър Шалапатова заявява, че не е необходимо международно осиновяване извън България. Вместо това трябва да се предостави повече финансиране за местни приюти и закрила на децата.

а. Как отговаряте на това?

Както беше посочено, осиновяването осигурява сигурна и постоянна семейна среда за детето с всички права и задължения, възникващи между осиновителите и осиновените като между роднини по произход. Следователно осиновяването е една от най-важните мерки за закрила на детето, която трябва да се предприеме след като са изчерпани възможностите за отглеждане на детето в биологичното семейство, включително в семейство на роднини или близки. Международно осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в Република България може да се допусне само в краен случай и само когато са изчерпани възможностите за осиновяване в страната.

REPUBLIC OF BULGARIA
MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL POLICY

CERTIFIED SYSTEM FOR QUALITY MANAGEMENT ISO 9001:2015 ISO/IEC 27001:2013

2, TRIADITZA STR., BG-1051, TEL.:(+3592) 8119-443, FAX:(+3592) 81 19572, WWW.MLSP.GOVERNMENT.BG

Категорично не сме съгласни, че животът в „приюти“, т.е. резидентни услуги, е по-добър живот за децата от живота с родителите.

4. Експерт по правата на детето (WV) казва, че принципът на субсидиарност не се спазва правилно в България, отчасти защото България не предоставя достатъчно подкрепа на семействата. Той се позовава, наред с други неща, на скорошен доклад на УНИЦЕФ.

а. Как отговаряте на това?

Не можем да се съгласим с това твърдение. Осигуряването на подкрепа за децата и семействата е сред основните национални приоритети, за което допринасят редица политики – здравна, образователна, социална, жилищна, икономическа, данъчна и др. Усилията ни са насочени към свързване на съществуващите политики в система от цялостни действия в подкрепа на децата и семействата и подобряване на междусекторната координация на всички нива.

България има добре развита законодателна и стратегическа рамка, политики и мерки, ориентирани към нуждите на децата и техните семейства. Достъпът до безплатно здравеопазване на децата, политиките за закрила на майчинството и платения отпуск за отглеждане на дете, различните видове помощи, добре развитата система на предучилищно и училищно образование и закрила на детето са сред най-значимите ни постижения. От 2022 г. отпадат и таксите за ползване на детски градини и ясли, както и таксите за хранене на деца в задължителна предучилищна подготовка, които родителите вече не плащат.

Социалните услуги също винаги са били безплатни както за децата, така и за техните родители или полагащи грижи. Предприетите мерки и разработените политики са насочени към предоставяне на навременна и цялостна подкрепа на децата и семействата, включително тези от уязвими групи. Акцентира се върху превенцията на рисковете и осигуряването на системна подкрепа на родителите при упражняване на родителската им функция, включително в ранния детски период, като актуална е и ролята на социалните услуги.

Мерките за предоставяне на всеобхватна подкрепа на децата и семействата са важни за намаляване на детската бедност и насърчаване на детското благополучие, което също е в основата на Европейската гаранция за детето. Това е водеща инициатива, в която България участва и има дългосрочен ангажимент, тъй като страната ни успешно реализира пилотен проект по прилагането на Европейската гаранция за детето.

5. Експерт по правата на децата (WV) заявява, че бедността и дискриминацията не трябва да бъдат основание за извеждане от дома и

REPUBLIC OF BULGARIA
MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL POLICY

CERTIFIED SYSTEM FOR QUALITY MANAGEMENT ISO 9001:2015 ISO/IEC 27001:2013

2, TRIADITZA STR., BG-1051, TEL.:(+3592) 8119-443, FAX:(+3592) 81 19572, WWW.MLSP.GOVERNMENT.BG

осиновяване. Но това изглежда се случва в България, например с ромските деца.

а. Какво е вашето мнение по въпроса?

Законът за закрила на детето (чл. 25) определя основанията за настаняване на дете извън семейството. Причините са комплексни и са свързани основно с това, че родителите не разпознават или пренебрегват нуждите на децата си, излагат ги на риск, упражняват насилие или не осигуряват безопасна и сигурна среда за тяхното развитие и др. Когато се предприемат мерки за защита на деца в риск, се спазва последователността от мерки за защита. Приоритетни са мерките за закрила в семейна среда, като основните от тях са свързани с оказване на педагогическа, психологическа и правна помощ на родителите или на лицата, натоварени с родителски функции по въпроси, свързани с отглеждането, възпитанието и обучението на децата; консултиране и информиране на детето в съответствие с неговата възраст и етап на развитие и др. Насочването към подходящи социални услуги също е част от мерките за семейна закрила. Законът за социалните услуги изрично предвижда, че социалните услуги за подпомагане формирането на родителски умения, консултиране и подкрепа на родители по въпросите на ранното детско развитие и отглеждане на деца и ранна интервенция на уврежданията на децата са безплатни.

Настаняването на дете извън семейството е крайна мярка, която се прилага, когато са изчерпани всички възможности за подкрепа и закрила в семейството, освен в случаите, когато е необходимо спешно извеждане или животът, здравето и безопасността на детето. дете са изложени на риск. Всеки случай на настаняване на дете извън семейството се основава на индивидуален подход, стриктно спазване на законоустановените процедури и най-вече актуална преценка за възможността за предприемане на адекватна и по-благоприятна мярка за закрила на детето. Настаняването на дете извън семейството може да стане само с решение на съда. Съдът е органът, който взема окончателно решение за настаняване на дете извън семейството, като той има правомощие както да потвърди, така и да отхвърли мярка за закрила, взета от дирекция „Социално подпомагане“ по административен ред.

Предприетите мерки и разработените политики са насочени към подпомагане на семействата с цел предотвратяване на рискове, включително отделяне на детето от семейството и подобряване на мерките за реинтеграция. Това се потвърждава от следните данни на Агенцията за социално подпомагане от техни отчети, които са свободно достъпни от 2006 г. насам: <https://asp.government.bg/bg/za-agentsiyata/misiya-i-tseli/otcheti-i-dokladi>

REPUBLIC OF BULGARIA
MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL POLICY

CERTIFIED SYSTEM FOR QUALITY MANAGEMENT ISO 9001:2015 ISO/IEC 27001:2013

2, TRIADITZA STR., BG-1051, TEL.:(+3592) 8119-443, FAX:(+3592) 81 19572, WWW.MLSP.GOVERNMENT.BG

[/?highlight=%d0%b4%d0%be%d0%ba%d0%bb%d0%b0%d0%b4-%d0%b7%d0%b0-%d0%b4%d0%b5%d0%b9 %d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d1%82%d0%b0 .](#)

За основа е взета 2010 г., когато е приета Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България” и през която за първа година са в сила промените в Семейния кодекс, касаещи процеса на осиновяване.

Предотвратяване на изоставянето:

- През 2010 г. отделите за закрила на детето са работили по 3660 случая на превенция на изоставянето. Броят на успешните случаи е 1193, което е 35% от всички случаи на превенция на изоставяне.

- През 2023 г. броят на отворените случаи, по които се работи за превенция на изоставяне, е идентичен - 3570, но броят на успешно приключените случаи вече е 2706. Това е повече от двойно увеличение.

Реинтеграция:

- През 2010 г. отделите за закрила на детето са работили по реинтеграцията на 2432 деца. Успешно приключени са 1534 дела, което е 63% от общия брой.

- През 2023 г. има 1368 нови случая с отворена реинтеграционна работа. Успешно приключените дела са 492. На фона на почти удвояване на общия брой случаи, в които е предприета работа по реинтеграция, по-ниският дял на успешните реинтеграции на практика е положителен резултат. То показва, че благодарение на работата на социалните работници наистина се постига извеждане на деца от семействата им или тяхното изоставяне в най-тежките и сложни случаи и че вероятността реинтеграцията да не е в интерес на детето е голяма. .

Настаняване в семейство на роднини или близки:

- През 2010 г. има 1461 нови случая на деца, настанени при роднини или близки.

- През 2023 г. има 627 нови случая на деца, настанени при роднини или близки.

6. Експерт по правата на децата (WV) казва, че вижда „всякакви червени знамена“ за системата за осиновяване в България, тъй като ромите са дискриминирани в България и техните деца се извеждат от домовете си по-бързо от неромските деца. Освен това той е загрижен за системата, при която децата автоматично се регистрират за осиновяване.

а. Как отговаряте на това?

REPUBLIC OF BULGARIA
MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL POLICY

CERTIFIED SYSTEM FOR QUALITY MANAGEMENT ISO 9001:2015 ISO/IEC 27001:2013

2, TRIADITZA STR., BG-1051, TEL.:(+3592) 8119-443, FAX:(+3592) 81 19572, WWW.MLSP.GOVERNMENT.BG

Твърденията на неназования експерт не са верни. За целите на документалния филм трябва да се използва надеждна информация, предоставена от компетентните органи.

Категорично заявяваме, че децата не се вписват автоматично в регистъра за осиновяване. Основанията за вписване на деца са уредени в Семейния кодекс. Последните изменения на Семейния кодекс от края на 2023 г. (в чл. 83, ал. 3) изрично уреждат съдебното производство, ако в 6-месечен срок от настаняването на детето родителят е поискал прекратяване на настаняването и връщане на детето или промяна на мярката и настаняване в семейство на роднини или близки, но не са налице условията за това поради неоказване на съдействие от родителите. Промените в законодателството регламентират, че работата по реинтеграция в семейства започва веднага след настаняването на детето извън семейството, т.е. държавните органи са активни в усилията за връщане на детето в семейството, но това не може да стане без желанието и активното участие на родителите. себе си.

7. Правозащитните НПО твърдят, че в българските социални услуги има дискриминация срещу ромите. Ромските деца са по-склонни да бъдат изведени от домовете си и впоследствие осиновени.

а. Как отговаряте на това?

Категорично не сме съгласни с това твърдение. Отново отбелязваме, че така поставеният въпрос и позоваването на неназовани източници не отговарят на стандартите за добра журналистика. Твърденията не се базират на конкретни факти и от тях не могат да се правят изводи и коментари. България спазва международните стандарти и осигурява адекватна защита на децата и осиновителите в процедурите по осиновяване.

8. Правозащитни неправителствени организации заявяват, че процедурата по отказване (или лишаване от родителски права) не винаги се извършва правилно в България. Например родителите не са правилно информирани или не разбират документите, които четат или подписват; или писмата не са доставени.

а. Как отговаряте на това?

б. Запознати ли сте с тези сигнали?

с. Опитвате ли се да разрешите тези проблеми? И ако е така: как го правите?

При работата по случаи на деца в риск и предприемане на мярка за закрила, включително в случаите на превенция на изоставяне, реинтеграция, осиновяване и

REPUBLIC OF BULGARIA
MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL POLICY

CERTIFIED SYSTEM FOR QUALITY MANAGEMENT ISO 9001:2015 ISO/IEC 27001:2013

2, TRIADITZA STR., BG-1051, TEL.:(+3592) 8119-443, FAX:(+3592) 81 19572, WWW.MLSP.GOVERNMENT.BG

др., родителите получават от социалните работници пълна информация за техните права и задължения, съгл. разпоредби на Закона за закрила на детето (чл. 8, ал. 2). Родителите могат да поискат промяна на мярката за закрила при промяна на обстоятелствата без ограничение във времето, като могат да се обърнат към дирекция "Социално подпомагане" или директно към районния съд. Освен това през 2020 г. бяха направени промени в Закона за закрила на детето (нов чл. 27а), които регламентират оспорването по административен ред на заповедта на дирекция „Социално подпомагане“ за временно настаняване на детето. Съгласно закона тази заповед подлежи на временно изпълнение, но може да се обжалва от родителите в 14-дневен срок от съобщаването ѝ.

В съответствие с разпоредбите на законодателството за закрила на детето, за да не се прекъсва връзката между родители и деца, социалните работници организират и провеждат срещи между тях, ако това не противоречи на интересите на детето. Непознаването на закона и неграмотността не трябва да бъдат извинение за пасивността на родителите по отношение на желанието и действията за повишаване на родителския капацитет и осигуряване на условия за връщане на децата под техните грижи.

9. В България разговаряхме със СийкаТакова, чиито две деца бяха отнети против волята ѝ. Едното е осиновено в чужбина, другото е в регистъра за осиновяване. Тя казва, че не е била правилно информирана в различни моменти, като например относно процедурата за отказ и 6-месечния период. Не ѝ е осигурен и служебен адвокат, който да защитава правата ѝ, но отнетото ѝ дете си има служебен адвокат от самото начало. Сийка не си намери служебен адвокат до делото пред Върховния съд, когато вече беше късно да защити правата си. В момента Сийка е на курс за родители към социалното министерство. Но тя загуби съдебните си дела и обжалвания.

а. Как отговаряте на това?

б. Как може да стане това?

в. Все още ли е възможно тази майка да си върне детето?

В регистъра на децата за международно осиновяване няма данни за дете с майка СийкаТакова.

Разкриването на данни за конкретни случаи, по които се работи, е недопустимо, тъй като създава риск от психологическа и емоционална травма за засегнатите деца и възрастните, които се грижат за тях.

10. НПО „За Нашите Деца“ заявяват, че средствата за грижа за децата и закрила на детето не се изразходват правилно в България. Твърде много се

REPUBLIC OF BULGARIA
MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL POLICY

CERTIFIED SYSTEM FOR QUALITY MANAGEMENT ISO 9001:2015 ISO/IEC 27001:2013

2, TRIADITZA STR., BG-1051, TEL.:(+3592) 8119-443, FAX:(+3592) 81 19572, WWW.MLSP.GOVERNMENT.BG

използват европейски фондове, вместо сами да създават устойчиви инициативи.

а. Как отговаряте на това?

Твърдението не се основава на конкретни факти и поради това не могат да се правят изводи или коментари по така поставения въпрос.

Категорично не сме съгласни, че в България средствата за грижа и закрила на детето не се изразходват правилно. Обществено достъпните данни за работата на системата за закрила на детето опровергават това твърдение.